

Соња Абациева зборува за својата идеја и приод во концепирањето на изложбата, насловена "Нарцизми"

СУНЧИЦА УНЕВСКА

Што Ве поттикна да размислувате на тој начин, со одредување на една тема да го фокусирате уметничкиот потенцијал на 17 авторки, на 17 различни сензибилитети?

Најнапред би сакала да дадам еден увод. Во седумдесеттите МСУ организираше изложби на млади уметници т.н. Претставување на младите генерации на уметници, што ги одржуваат секоја петта година. После извесен период почавме да организираме Биенале на млади. Меѓутоа се судиривме со многу проблеми, со исти автори, со недостаток на средства, а пропадна и идејата тоа Биенале да го претвориме во интернационално. Размиславме кој бил најсоодветниот начин да ја претставиме младата генерација, која со формирање на Факултетот за ликовни уметности почна да станува се побројна. Дојдовме на идеја, се разбира, зависно од ритамот на појавувањето на нови автори, да правиме во одредени периоди авторски изложби со одреден концепт. Така, почнаавме '95 година со изложбата "Девет и пол", потоа ја организиравме изложбата "Зрачења", која беше поставена и во странство, и годинава изложбата "Нарцизми".

Дојдов до констатација дека последниве десетина години креативниот потенцијал кај женскиот говор во македонската уметност денес

„
Ja потенцирам посебноста на женскиот говор во македонската уметност денес
“

нагласен, до степен на нивно наметнување како доминантни индивидуалности. Тие почнаа да предизвикуваат огромно внимание и овде, во средината во која работиме, и од страна на колегите од другите земји. Станува збор за еден особен пристап, за една посебна семантика. Значи, првиот постулат на кој ја градам оваа изложба, е тој потенцијал на женското креативно искажување, а вториот базичен елемент на кој се темели изложбата е она што го нарекуваме денес, потреба од изградување на едно средиште, центар околу кој ќе ја собираеме нашата поизтивна енергија, нашата мисла, бидејќи со постмодерната се отвори еден процес на дисперзија на интересот, еденnomадски пристап кон уметноста, дојдовме на едно рамните кадешто практично човек нема каде и за што да се фати. Оваа фокусирање врз женскиот ракопис и врз оваа тема сака да изгради едно такво средиште во кое ќе може повторно да се пронајде единката, да се индивидуализира, да ја дефинира сопствената личност.

Одредувањето на темата на нарцизмот како централна точка и неговото врзување за жената, подеднакво го насочува вниманието кон две страни, две глешица. Од една страна, е потребата на жената за убавина, за донаѓање и самодонаѓање, но од друга страна, се очуваат со нејзината мок да ги согледа слоевите што овој поим ги носи во себе!

Нарцизмот го одграба повеќе како метафора тргнувајќи од констатацијата на психоаналитичката школа, која вели, дека тој е поспособен за жената, отколку за мажот. Ако тргнеме од таа констатација, градена врз база на долгите научни испитувања, сметав дека, во тој случај женската создавачка димензија била уште понагласена.

Се согласувам со вашата констатација за слоевитоста, бидејќи токму тоа е суш-

Соња Абациева

Посебноста на женскиот јазмо

тествено кај женскиот нарцизам. Жената е поподготвена сето она што го има во себе како нарцистичко да го согледа и да го корегира. Значи, гледајќи како уметник во длабочината на своето битие, таа е во состојба да ги извлече сите нешта, кои би придонеле кон подобра единка, а кога имаме подобра единка, таа се огледува во очите на другиот, пољесно воспоставувајќи релации со околната.

Нарцис, освен што е изразито свртен кон себеси, во митологијата тој е и поим за самосвојност, протест, непокорност, за истрајување во својата определба, без оглед на последиците. Колку митолошките предлошки се присутни во концепцијата на овој проект, а колку интерактивноста со останатите субјекти и со општеството?

Како што реков, оваа тема е повеќе земена како метафора, која произлегува токму од митолошката проблематика, но не овој мит за Нарцис, под кој се подразбира склоност кон влубување во самиот себе, мит кој ние премногу го употребуваате и главно го сфаќаме пејоратив-

но. Туку, станува збор за една многу сложена митолошка проблематика, а и човечка се разбира, бидејќи и самиот мит е измислен од човекот. Нарцис е еден од оние митолошки ликови, кои како Сизиф, Орфеј или Прометеј, е непослушен, се спротивставува на редот. Во овој контекст допираат многу митови: митот за Мелузина во делото на Вана Урошевиќ или за Пигмалион кај Дијана Томиќ Радеска, дури и митот за Пенелопа го отвораат на друг начин. Досега на неа се глаѓаше како на поступшина, трпелива жена, истрајна, верна. Сега митот за Пенелопа се свртува од другата страна, зошто да не помислиме дека нејзиното однесување е женска стратегија, дека во тоа нежно, суптилно, ненасилно однесување, е нејзината мок?

Меѓутоа јас не сакав премногу да се врзувам за митолошката димензија, сакав тоа да биде повеќе во контекст на Башеларовиот космички нарцизам, односно, како што вели Башелар, кога Нарцис се огледувал во водата, тој не се огледувал само самиот себе, туку и со целата околина. Значи, определбата беше

кон проширување на визијата, гледање на единката соочена со општеството, со случувањата, со најактуелните еколошки катастрофи, војна, нетрпливост. Токму затоа и насловот го ставам во множина, затоа што станува збор за искази кои се лични, но опфаќаат едно широко поле во суштина. Исказите на авторките во една таква поставеност се во екстензија, тргнувајќи од митолошките предлошки до денешното опкружување, создавајќи релација меѓу околната и самиот субјект. Тука нарцизмот се префрла и на друго поле, полето на мокта, карактеристично за лидерите, за политичките водачи. Тоа е онаа негативна страна на нарцизмот што може да доведе до големи катастрофи, бидејќи има огромна реперкусија врз сите постоечки структури во општеството. Идејата реферира до она, ако сакате, најбанално огледување во огледало, во витрините, кога се испитуваме самите себе. Во игра се повеќе планови, кои во суштина го опфаќаат целиот тој проблем. Станува збор за една вечна, трајна проблематика, постојано присутна низ вековите. Јас са-

Последните десетина години креативниот потенцијал кај женските авторки стануваше се понагласен

када го извлечам она убавото од нарцизмот, враќањето кон среката, задоволството, слободата, а не само затворањето во себе. Значи, овој проект сакав да има интерактивни назнаки, каде ќе може да се пронајде секој да го преиспита својот нарцизам и да газеме критички однос.

Каде ја гледате разликата меѓу женското и машкото писмо во уметничкиот исказ, во ликовниот говор?

Зборувајќи конкретно за овој простор, иако можеби поинаква е ситуацијата во светот, во моментот на 90-те авторките за разлика од мажите, беше почесто подготвени да се свртуваат отворено кон својата интима, да се "разголуваат". Така, доаѓа до деинтимизација, до отворање без задршка, што не беше карактеристично за македонската уметност претходно. А тоа на свој начин ја потенцира обновената самосвест за своето постоење, и како жена, и како автор. Додека пак, машките автори, мислам, дека не се подготвени до тој степен да се де-интимизираат.

И тука имаме една инверзна ситуација. Колку мажите-уметници одат повеќе кон светот на невидливото, значи се затвораат, толку повеќе авторките одат кон поексплицитно покажување на еден слоевит внатрешен живот.

Од што се водите при изборот на учесниците? Да ли станува збор за помлада генерација, или со оглед на одреденоста на темата, се водите од специфичките на иницијативниот уметнички говор, без оглед на возраст?

Го опфаќам периодот кога сметам дека авторките почнуваат да се издаваат со поинакво чувствување на светот, ликовно, креативно, без оглед на годините. Вклучени се четири генерации на автори, тргнувајќи од тоа, во она што го исказуваат да има една друга димензија, она посебното, поинаквото, женското. Кога се запреве кај овие 17 авторки, фокусирани метафорично околу темата на нарцизмот, веќе претходно прочитав такви конотации кај нив.

Во однос на исказите, на техничко технолошки пристапи, изложбата е многу разновидна. Од класична скулптура на Анета Светиеска, преку објектите на Марина Лешкова,

во кои има пиктурални елементи, до мултимедијални проекти, интерактивни и видео проекти. Така, има навистина едно колоритно претставување, со многу техника, со видео бимови, повеќе монитори, специјални звучни ефекти што ги направи студентот на ФДУ, Атанас Горѓиев. Ова може да прозвучи техничкирано, но во тие видео проекти е вткаена исклучително чувствителна, тактилна матерја. Има многу суптилни нешта, како на пример кај Ана Стојковиќ, каде станува збор за клонирањето на лубето, каде од андрогинство се преминува на клонирање, кое како сознание е застрашувачко. Или кај Христина Иваноска, која во внатрешноста на еден триаголен објект сместува цебови во кои посетителите можат да ги стават своите најинтересни размислувања, да испишат некои свои проблеми, да се прочистат, ослободат. Со што секако, како и кај некои други дела (Моника Мотеска или Весна Стефановска) се постигнува интерактивност, што беше и една од нашите цели: директно вклучување на публиката во делата.